

Nr 65.

Godkänd av första kammaren den 25 november 1939.

Godkänd av andra kammaren den 25 november 1939.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag).

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 48.)

T I L L K O N U N G E N .

Genom en den 27 oktober 1939 dagtecknad proposition, nr 58, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen *dels* att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag), *dels ock* att samtycka till att Kungl. Maj:t efter utfärdande av lag i ämnet meddelar sådant förordnande, som i lagen 1 § avses, att gälla tills vidare.

Under nuvarande, av kriget framkallade extraordinära förhållanden finner riksdagen en allmän, fortlöpande prisövervakning vara ett nödvändigt hjälpmedel att förhindra obefogade prisstegringar.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ett utbyggande av den statliga priskontrollen på grundval av det samarbete med näringslivets organisationer, som sedan krigsutbrottet utvecklats på frivillighetens väg mellan prissakkunniga och dessa organisationer. Riksdagen finner det vara värdefullt, att prisövervakningen baseras på en fortsatt nära samverkan med näringslivet och att den väsentligen kommer att bestå av den kontroll, som kan utövas av näringslivets egna organisationer med behövt stöd i denna verksamhet från statliga myndigheter, som förfoga över erforderliga rättsmedel. Härigenom kunna tillgodoses önskemålen såväl att prisingreppen i möjligaste mån anpassas med hänsyn till för produktionen väsentliga förutsättningar som att den administrativa kontrollapparaten får en starkt begränsad omfattning.

Riksdagen delar jämväl föredragande departementschefens uppfattning i

fråga om behovet att för denna priskontroll ha tillgång till ett smidigare, mera elastiskt instrument än det maximipris- och förfogandelagarna erbjuda.

Den föreslagna prisregleringslagen har erhållit karaktären av fullmaktslag med vittgående befogenheter för Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill vill riksdagen understryka, att de av departementschefen i motiven uppdragna riktlinjerna måste anses angiva de huvudsakliga gränserna för lagens tillämpning.

Olika synpunkter kunna göras gällande i fråga om den omfattning, i vilken den åberopade gränsdragningen bör komma till uttryck i själva lagtexten. Även med beaktande av att det framlagda lagförslaget endast avser att ange yttergränserna för Kungl. Maj:ts befogenheter, har riksdagen likväl funnit det angeläget, att användningen av de i 2 § första punkten angivna befogenheterna för Kungl. Maj:t, vilka äro av djupt ingripande natur, preciseras mera än som skett i förslaget.

I förtydligande syfte anser riksdagen sålunda lämpligt att det i lagen ut säges, att Kungl. Maj:t, vid förordnande om begränsning av rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet till medlemmar av viss sammanslutning, även bör medgiva sådan rätt åt den, som utan att vara medlem av sådan sammanslutning ställer sig till efterrättelse av Kungl. Maj:t för dennas medlemmar givna pridföreskrifter och dylikt.

Beträffande Kungl. Maj:ts befogenhet att jämväl inskränka rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet till sådana, som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt förnödenheten, anser riksdagen vidare den i motiven framhållna, särskilda undantagskaraktären hos dylika förordnanden böra komma till uttryck genom att befogenheten begränsas till fall, då särskilda skäl därtill äro.

I avseende å tillämpningen av lagen utgår riksdagen i likhet med departementschefen från att befogenheterna enligt 2 § första punkten endast i undantagsfall skola behöva tillgripas. För dylika fall förutsätter riksdagen, att ingreppen — som ju ej heller enligt lagförslaget få göras annat än i den mån så befinnes erforderligt för kontrollen över priserna — begränsas till vad som är nödvändigt för att tillgodose lagstiftningens syfte, och att de sålunda meddelade föreskrifterna eller förbuden icke få kvarstå längre än som betingas av de förhållanden, som föranlett dem. Riksdagen förutsätter vidare, att Kungl. Maj:t vid utnyttjandet av dessa befogenheter beaktar de risker, som kunna vara förbundna därmed, och vill med avseende härå särskilt framhålla följande.

I fråga om förordnanden angående inskränkning i rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet till sådana personer, som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt förnödenheten, synes det riksdagen angeläget, att dessa förordnanden få endast temporär giltighet, såsom också i motiven förutsatts. En dylik inskränkning kunde eljest lätt verka som en hämsko på den samhälleligt önskvärda företagsamheten och bidra till

uppkomsten av bestående monopolistiska sammanslutningar. För industrins del, där en dylik spärr överhuvud taget synes kunna ifrågakomma endast i mycket begränsad utsträckning, vill riksdagen särskilt framhålla vikten av att i närvarande läge hinder icke resas för utvecklingen av önskvärda ersättningsindustrier. Riksdagen tager för givet, att förordnandena utformas så, att de icke heller hindra lojala affärsöverlåtelser.

Förordnanden om begränsningar i rätten att yrkesmässigt köpa och sälja olika förnödenheter till sådana, som tillhöra viss sammanslutning, böra likaledes ej gå utöver vad som är nödvändigt för ingreppets syfte. Riksdagen fäster stor vikt vid att med stöd av denna lag bildade sammanslutningar, i likhet med vad departementschefen i princip förordat, stå öppna för envar, som ställer sig till efterrättelse av kontrollmyndigheten för sammanslutningen meddelade föreskrifter. Det bör enligt riksdagens mening, där icke behovet att hålla ett visst genomsnittspris å marknaden utgör hinder härför, vara obetaget för medlemmarna — liksom även för utanför sammanslutningen stående näringsidkare, som förbundet sig att hålla för denna meddelade föreskrifter — att underskrida de priser, som kunna i prisbegränsande syfte ha genom överenskommelser eller legalt fixerande av normalpriser fastställts.

I fråga om sammanslutningar, som icke bildats med stöd av denna lag, vill riksdagen uttrycka önskemålet att, då prisöverenskommelser träffas med sådana under utnyttjande av befogenheterna i 2 § första punkten, Kungl. Maj:t tillser att medlemmarnas bundenhet såvitt möjligt icke blir hårdare än som följer av fastställande av normalpris på en vara.

Med den betydelse för prisövervakningen, som enligt de i propositionen uppdragna riktlinjerna tillägges prisöverenskommelserna, synes fastställandet av normalpriser bli en åtgärd, som kommer i fråga i relativt få fall. Normalprissättningen bör, såsom departementschefen anfört, i regel begränsas till förnödenheter, vilkas priser kunna antagas ha en avsevärd betydelse för prisutvecklingen. Några skäl att uppställa hinder för Kungl. Maj:t att vid behov även i andra fall utnyttja detta kontrollmedel har riksdagen icke funnit föreligga.

Emot de förordade huvudgrunderna för prisbestämningen har riksdagen icke funnit anledning till erinran. Riksdagen vill särskilt betona det värdet i den föreslagna huvudprincipen, att denna möjliggör sättande av normalpriser så, att de i erforderlig grad stimulera produktion och varutillförsel. En nära samverkan med näringslivets organisationer synes önskvärd även vid dessa prisers fastställande.

Riksdagen har i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 58 med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag) icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas,

1) för sin del antagit följande

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2 och 3 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

2 §.

I den mån så befinnes erforderligt för ernående av en fortlöpande kontroll över den allmänna prisutvecklingen, äger Konungen:

1) föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet skall tillkomma endast den, som är medlem av viss sammanslutning eller som förbinder sig att ställa sig till efterrättelse de villkor som i anledning av denna lag uppställts för medlems rätt att köpa eller sälja sådan förnödenhet, eller, då särskilda skäl därtill äro, bestämma, att sådan rätt skall tillkomma endast den, som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt sådan förnödenhet;

2) föreskriva, att den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller driver transportrörelse, skall vara skyldig att, på anfordran av myndighet, som Konungen bestämmer, dels lämna de uppgifter myndigheten begär för prövning av den tillämpade prissättningens skälighet eller för bedömning av den allmänna prisutvecklingen, dels ock för kontroll av lämnade uppgifter förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten;

3) fastställa visst pris, som av Konungen prövas skäligt, att gälla såsom *normalpris* vid frivillig försäljning eller transport av viss förnödenhet med

skyldighet för den, som tager högre pris, att på anmodan av myndighet, som Konungen bestämmer, avgiva förklaring om skälen för den tillämpade prissättningen.

3 §.

Försummar någon efter anfordran, varom i 2 § 2) förmåles, att fullgöra vad honom i följd därav åligger, äger länsstyrelsen förelägga honom vite samt i förekommande fall förordna om vitets uttagande.

4 §.

Bryter någon mot föreskrift, som av Konungen jämlikt 2 § 1) meddelats angående rätten att köpa eller sälja viss förnödenhet, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst ett år.

Lag samma vare där någon vid lämnande av uppgift eller förklaring, som avses i 2 § 2) eller 3), sökt vilseleda myndighet.

5 §.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna lag inhämtats genom uppgift eller förklaring eller vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamål. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

6 §.

Brott, varom i 4 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av myndighet, som Konungen bestämmer. Åtalet väckes vid den rätt, där den tilltalade skall svara i tvistemål i allmänhet.

Brott, som i 5 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

7 §.

Har vid försäljning eller transport tagits högre ersättning i penningar eller annat vederlag än som svarar mot fastställt normalpris och prövas giltig anledning härtill icke hava förelegat, må domstol på talan av åklagare efter anmodan av myndighet, som Konungen bestämmer, förplikta den som betingat sig ersättningen att, efter ty skäligt finnes, till kronan erlagga högst skillnaden mellan den tagna ersättningen, å ena, samt det belopp som med tillämpning av normalpriset skolat utgå, å andra sidan.

Mål som här sägs instämmas till den rätt, där den, mot vilken talan riktas, skall svara i tvistemål i allmänhet. Beträffande sådant mål skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål, vari talan om ansvar föres.

8 §.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 31 mars 1941. Förordnande, som meddelats jämlikt denna lag, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet.

I 5 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om annat brott, som begåtts under tiden för de i lagen meddelade bestämmelsernas giltighet, eller vad där stadgas i fråga om påföljd för överskridande av normalpris under samma tid skall äga tillämpning även efter det lagens bestämmelser i övrigt upphört att gälla.

2) medgivit att Kungl. Maj:t efter utfärdande av lag i ämnet meddelar sådant förordnande, som i lagen 1 § avses, att gälla tills vidare.

Stockholm den 25 november 1939.

Med undersåtlig vördnad.
